

Bedrijven leveren een essentiële bijdrage aan de verduurzaming van onze economie en het behalen van de Europese klimaatdoelen. Die bijdrage wordt tot op zekere hoogte wettelijk afgedwongen. Tijdens dit congres, dat van start ging met een interview met advocaat Roger Cox (bekend van onder meer de klimaatzaak Milieudefensie tegen Shell), bespraken we vanuit verschillende rechtsgebieden de juridische geschillen die kunnen voortkomen uit de verantwoordelijkheden, verplichtingen en aansprakelijkheden die bedrijven en bestuurders hebben ten aanzien van duurzaamheid en klimaat.

Greenwashing vs. Greenbleaching

> Uitingen over duurzaamheid liggen steeds meer onder de loep:

- Als een duurzaamheidsclaim niet op een duidelijke, specifieke, juiste en ondubbelzinnige wijze worden gepresenteerd kan laagdrempelig geprocedeerd worden bij de RCC en dat gebeurt veel. De RCC stelt zich hierbij vrij streng op: bedrijven hebben een zware bewijslast.
- De normen worden vanaf 2026 concreter met de [Empowering Directive](#).
- Diverse instanties (onder meer de ACM en de burgerlijke rechter) kunnen uitingen over duurzaamheid toetsen. Dat verkleint de manoeuvreerruimte voor bedrijven.
- De financiële sector is hier al in grote mate bekend mee: veel regelgeving t.a.v. financiële producten met een ESG of duurzaam karakter (bijv. beleggingsproducten, *EU Green Bonds*), is al van kracht en er komt nog meer aan.
- De toezichthouders in de financiële sector (zoals de AFM, DNB en hun EU-evenknieën) kijken kritisch naar zowel *greenwashing* als *greenbleaching* (het bewust niet rapporteren over de duurzaamheidsinspanningen van een bedrijf of product) in allerlei uitingen van financiële instellingen (prospectussen, productinformatie, marketing materiaal). Zij doen zelf proactief onderzoek en klachten kunnen laagdrempelig bij hen worden ingediend.
- Een klacht over uitingen van duurzaamheid van een internationaal bedrijf in het ene land kan leiden tot verscherpt toezicht op uitingen in andere landen.

> Klachten over greenwashing zijn voor NGO's meestal een middel, geen doel op zich: partijen die greenwashing aanklaarten willen namelijk vaak (media-)aandacht voor hun uiteindelijke klimaat- of milieudoel. Dat maakt het ingewikkelder om die zaken buiten rechte op te lossen.

Climate Litigation

> Klimaatprocedures tegen Shell en ING Bank gelden als test cases. Of collectieve acties tegen ondernemingen over hun klimaatbeleid gaan toenemen, zal grotendeels afhangen van de uitkomst van die zaken.

- NGO's krijgen van de Nederlandse rechter vooralsnog ruim baan voor het voeren van zulke procedures. De CSDDD geeft NGO's nog meer wind in de zeilen.
- Vanaf 2025 is een toename te verwachten in procedures over de jaarrekening bij de Ondernemingskamer (art. 2:448 e.v. BW). Iedere belanghebbende kan een verzoek doen tot aanpassing van de jaarrekening, het bestuursverslag en overige gegevens, zonder te hoeven voldoen aan strenge ontvankelijkheidscriteria. NGO's kunnen dit aangrijpen om meer openheid te eisen over het duurzaamheidsbeleid van ondernemingen die onder de CSRD vallen, en op die manier (media-)aandacht op deze ondernemingen te vestigen.
- De komende ESG-regelgeving voor financiële markten en producten, en de toegenomen aandacht van toezichthouders voor greenwashing, kunnen ook relevant zijn voor civiele procedures tegen financiële instellingen.

> Het EHRM overweegt in haar recente arrest *KlimaSeniorinnen Schweiz t. Zwitserland* dat klimaatverandering een mensenrechtenvraagstuk is en geeft daarnaast ruimte aan NGO's om overheidsbeleid bij de rechter aan de kaak te stellen.

- De omvang van de plicht van overheden om klimaatverandering tegen te gaan is echter nog niet uitgekristalliseerd: het arrest van het EHRM is duidelijk over het einddoel - klimaatneutraal in 2050 - maar bepaalt niet hoe dat moet worden bereikt en zet geen tussentijdse doelen.
- Er zijn bovendien tegelijkertijd partijen, waaronder NGO's, die van mening zijn dat rijkere landen klimaatneutraliteit eerder dan in 2050 moeten bereiken, mede gezien hun historische emissies. Daarvoor loopt onder meer een procedure van Greenpeace tegen de Nederlandse Staat waarvan de inzet is dat Nederland in 2030 klimaatneutraal wordt.
- Ondernemingen kunnen waarschijnlijk strengere regelgeving verwachten als rechters oordelen dat ontwikkelde landen al in 2030 klimaatneutraal moeten zijn.
- Klimaatbeleid heeft in de CSDDD uiteindelijk een ondergeschikte rol gekregen, maar mogelijk gaat klimaat in de gedaante van 'mensenrechtenvraagstuk' alsnog een grotere rol spelen in de toepassing van de CSDDD.

> Vanuit strafrechtelijk perspectief is onder andere een toenemende focus op bestuurders zichtbaar, ook ten aanzien van ESG en klimaatregelgeving.

- ESG-gerelateerde verplichtingen zijn op zichzelf slechts beperkt strafrechtelijk handhaafbaar, maar toch zijn in toenemende mate risico's zichtbaar voor "feitelijk leidinggevenden".
- Het wordt nog belangrijker om in rapportages woorden buitengewoon zorgvuldig te kiezen en te zorgen voor voldoende onderbouwing.
- Voor bestuurders zelf is het van toenemend belang om, waar nodig, (aantoonbaar) actie te ondernemen.

Onze experts

Stibbe Amsterdam heeft meer dan 200 juridische experts in meer dan tien verschillende rechtsgebieden. Zij denken graag mee in de uitdagingen die op jouw organisatie af komen. Mocht je vragen hebben, neem dan contact op met Valérie van 't Lam of één van onze andere ESG & Sustainability experts die aanwezig waren tijdens het Congres.

Valérie van 't Lam
valerie.vantlam@stibbe.com
Energy transition, circular economy,
climate change and industries

Heleen Kersten
heleen.kersten@stibbe.com
Sustainable strategy,
governance and M&A

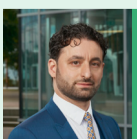
Branda Katan
branda.katan@stibbe.com
Litigation and enforcement
risks and liability

Marieke Driessen
marieke.driessen@stibbe.com
Sustainable finance and
financial markets

Stijn de Jong
stijn.dejong@stibbe.com
Litigation and enforcement
risks and liability

Ali al Khatib
ali.alkhatib@stibbe.com
Public law litigation and
human rights

Monique van der Linden
monique.vanderlinden@stibbe.com
Corporate criminal law litigation and
enforcement risks and liability

Meer weten?

Stibbe organiseert met regelmaat evenementen over klimaat, duurzaamheid en ESG. Ook publiceren en spreken onze experts over de laatste relevante ontwikkelingen. Als je op de hoogte wilt blijven, kan dat op de volgende manieren:

